

Stockholm 2011-02-14

Till Utredningen Vård för papperslösa och asylsökande m.fl (S 2010.01)

Erna Zellmin

Vårdpersonalens möjligheter att följa sin yrkesetik!

Den nuvarande lagstiftningen ställer alla som arbetar i hälso- och sjukvården och tandvården inför orimliga etiska krav att särbehandla patienter som är i behov av vård. Detta påverkar alla som arbetar i hälso- och sjukvården. Följden av lagens kategoriindelning blir en diskriminering av vårdsökande, något som strider mot grundläggande etiska principer. Att personer som arbetar inom hälso- och sjukvården förväntas sortera och avgöra om personer ska få eller nekas vård utifrån deras rättsliga status i Sverige, och inte på lika villkor utifrån deras vårdbehov, innebär en oförenlig motsättning med de etiska koderna och därmed ett allvarligt arbetsmiljöproblem. Dessutom är det stor risk att det leder till konflikter mellan vårdpersonal som tolkar lagen olika. Sjukvårdspersonal åläggs att följa ett diskriminerande och otydligt regelverk. Samtidigt ställer yrkesetiken starka och entydiga krav på rätt till vård på lika villkor, att läkare och andra yrkesverksamma i vården är fria att göra egna bedömningar utan inblandning utifrån, att patienten alltid ges den behandling som bäst gynnar henne/honom och att den sker enligt vedertagna medicinska principer. WMAs etikdeklarationer kräver till och med av läkare och annan vårdpersonal att »närhelst lagstiftning, regeringsåtgärder eller annan administration eller institution förnekar en patient dessa rättigheter, bör läkare vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa eller återupprätta dem« (Lissabondeklarationen, 1981). Även Statens Medicin-Etiska Råd pekade år 2008 på de etiska problem som följer av nuvarande begränsningar i lagstiftningen.

En av den medicinska- och vårdetikens mest grundläggande principer är att människors rätt till vård skall vara lika för alla och enbart styras av det medicinska behovet. Ekonomisk, social eller juridisk ställning, politisk eller religiös tillhörighet, etnisk bakgrund, kön, ålder och liknande faktorer får inte påverka vårdprofessionernas handlande. Bedömning och åtgärder ska utgå från vetenskap och beprövad erfarenhet brukad för patientens bästa. Dessa principer genomsyrar alla svenska och internationella etiska koder som utvecklats av de olika professionerna inom hälso- och sjukvården. Om dessa principer inte upprätthålls äventyras allmänhetens tillit till sjuk- och tandvården, till att de, den dag de behöver använda vården, ska känna sig trygga med att de alltid kommer att ha rätt till den vård deras tillstånd kräver på samma villkor som alla andra. Detta i sin tur riskerar att få återverkningar på hela det svenska samhället.

Redan år 2008 antog 17 fackliga och professionella organisationer ett gemensamt ställningstagande som uttalade ett enigt stöd för att vårdpersonalen även i Sverige måste ha rätt och möjlighet att arbeta efter vårdprofessionernas etiska koder som anger att vårdpersonalen ska ha patientens hälsa som det främsta målet och aldrig frångå principen om människors lika värde samt att varje patient, utan åtskillnad, har rätt till lämplig vård samt att vårdpersonalen har en skyldighet att tillhandahålla vård oavsett patientens rättsliga status. Utebliven eller fördröjd diagnostik och behandling riskerar att förvärra sjukdom vilket leder

till onödigt lidande och i förlängningen ökade kostnader för samhället. Personal i hälso- och sjukvård och tandvården ska även arbeta förebyggande. För att minska smittspridning krävs att alla människor kan vända sig till hälso- sjukvården när de misstänker att de drabbats av smittsam sjukdom. Det finns många exempel på hur den nuvarande lagstiftningen orsakat fördröjd vård och stort lidande (Läkartidningen nr 8 2008).

För att kunna arbeta i enlighet med de etiska koderna är det nödvändigt att följande punkter vid vårdpersonals omhändertagande av alla människor, inklusive asylsökande och papperslösa kan uppfyllas:

- Vårdpersonalens uppgift är att ge vård, behandling, omvårdnad och rehabilitering.
- Vårdpersonalens bedömningar ska utgå från patientens behov och grunda sig på vetenskap och beprövad erfarenhet.
- Patientens rättsliga status ska inte inverka på vårdpersonalens beslut att ge eller avstå från vård.
- Patientens betalningsförmåga ska inte vara en förutsättning för att vårdpersonalen ska erbjuda patienten nödvändig vård och akut tandvård.

Undertecknade organisationer uppmanar utredningen att lägga förslag till lagstiftning som är förenlig med vårdprofessionernas etiska koder.

Organisationer

Akademikerförbundet SSR

Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter

Ordförande Christin Johansson

ordförande Lena Haglund

Institutet för Biomedicinsk Laborietvetenskap (IBL)

ordförande Ulla-Britt Lindholm

Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund

Riksföreningen för barnsjuksköterskor

ordförande Anna Hertting

ordförande Evalotte Mörelius

Riksföreningen för skolsköterskor

Svenska Barnmorskeförbundet

ordförande Susanne Lingefjärd Hedqvist

ordförande Ingela Wiklund

SRAT

Svensk förening för röntgensjuksköterskor

ordförande Anitha Wijkström

ordförande Gunnela Örnberg

Svenska Barnläkarföreningen

Svenska Läkaresällskapet

ordförande Nina Nelson

ordförande Margareta Troein

Sveriges läkarförbund

Svensk sjuksköterskeförening

ordförande Marie Wedin

ordförande Ania Willman

Sveriges Tandhygienistförening (STHF)

ordförande Yvonne Nyblom

Vårdförbundet

ordförande Anna-Karin Eklund

Sveriges Tandläkarförbund

ordförande Gunilla Klingberg